

# משמעות חסרון המקדש (חלק א) / עבודת ציבור ומצוות התלויות בארץ

עם החורבן בטלו מאתנו למעלה ממאתיים מצוות! בהנחה שמצוות הן דרכים להתקרב לקב"ה, מחדדת עובדה זו מאוד את הגודל וההיקף של צמצום הקשר בינינו ובין הקב"ה בעקבות החורבן.

אך מעל הכול, מקדש חי ותוסס השפיע השפעה גדולה מאוד על חיי היום-יום. אחד הביטויים הבולטים לכך הוא הגזרות מרחיקות הלכת שביקשו הפרושים לגזור לאחר החורבן. וכך מספרת הברייתא בסוף פרק חזקת הבתים:

תנו רבנן: כשחרב הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להן רבי יהושע, אמר להן: בני, מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין? אמרו לו: נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי מזבח, ועכשיו בטל? נשתה יין שמנסכין על גבי המזבח, ועכשיו בטל? אמר להם: אם כן לחם לא נאכל, שכבר בטלו מנחות! אפשר בפירות. פירות לא נאכל, שכבר בטלו בכורים! אפשר בפירות אחרים. מים לא נשתה, שכבר בטל ניסוך המים! שתקו. אמר להן: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה; ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר, שאין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה, דכתיב 'במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו' (מלאכי ג', ט).

אלא כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט... עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט... עושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט... שנאמר 'אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי' וגו' (תהילים קל"ז, ה). מאי 'על ראש שמחתך'? אמר רב יצחק: זה אפר מקלה שבראש חתנים... וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, שנאמר 'שמחו את ירושלים' וגו' (ישעיהו ס"ו, י).

תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע: מיום שחרב בית המקדש, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין, אלא אין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה. ומיום שפשטה מלכות הרשעה, שגזרת עלינו גזירות רעות וקשות, ומבטלת ממנו תורה ומצוות, ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן, ואמרי לה לישוע הבן, דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים, ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליה. אלא הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (בבא בתרא ס ע"ב).<sup>3</sup>

## מבוא

קשה מאוד להתבונן בשאלת חסרון המקדש מנקודת מבט חווייתית, מפני שאין לנו כל מסורת שעברה מדור לדור על חוויית המקדש לפרטיה. אין לנו סבא שיספר כיצד הרגישו כשהלבינה לשון של זהרית ביום הכיפורים או כשהעלו את הביכורים בין שבועות לסוכות. אף אין מי שיכול לתאר את התחושה בעת הסמיכה והוידוי על ראש הקרבן לפני שחיתתו. אין לנו אלא לנסות להתבונן בעבודת המקדש מתוך המקורות העומדים לרשותנו.

בארבעת השיעורים הקרובים בכוונתנו לבחור כמה נושאים מתוך עולם המקדש והווייתו ולנסות להמחיש באמצעותם את חסרונו. נתחיל בשיעור זה בהתבוננות במקדש כמקום עבודת ציבור ובקשר בינו ובין המצוות התלויות בארץ. בשיעור השני נתייחס למקדש כמקום תורה, עבודה וגמילות חסדים וננסה להסביר את זיקת הסנהדרין ועולם המשפט אליו. השיעור השלישי ידון במצוות העלייה לרגל ובחוויית הפסח ויום הכיפורים במקדש. השיעור הרביעי יסיים חלק זה בניסיון להשיב על השאלה במה יכול כל אדם לתרום לבניין הבית.

## הקדמה

לאחר אלפיים שנה ללא מקדש קשה מאוד – אם לא בלתי-אפשרי – לחוש בחסרונו ולהבינו.

הסיבה הראשונה במעלה לכך היא ההרגל: אלפיים שנה ללא מקדש הרגילו את עם ישראל לחיים בלעדיו, אם בארץ ואם בגלות. כבר עם חורבן הבית תיקן רבן יוחנן בן זכאי ביבנה סדרת תקנות שנועדו להתמודד עם חסרונו.<sup>1</sup> בדורות שלאחר מכן, ובפרט בגלות, לא חש העם כלל צורך במקדש, מפני שחיי חדלו להיות חיי עם בארצו והפכו לחיים של קהילות עצמאיות, לרוב מנותקות מארץ וממדינה.

סיבה משמעותית נוספת להעדר תחושת החיסרון היא שקשה מאוד להתגעגע למה שאינך מכיר. הדרך היחידה שלנו כיום לדעת על המקדש היא ללמוד בהעמקה וברוחב היקף את המקורות העוסקים בתיאור חיי המקדש, ובדרך כלל אין אנו עושים זאת, בין השאר מפני שאין במציאות שום דבר מעשי המצריך או מזמן יהודי לעסוק בענייני המקדש באופן שוטף.<sup>2</sup>

1 התקנות מובאות במסכת ראש השנה פ"ד משניות א-ד, ובבבלי שם כט ע"ב - לא ע"ב.

2 מפעל "מחזורי המקדש" לחגים, מיסודו של מכון המקדש, מאפשר לנסות לדמיין את משמעות העלייה לרגל והקרבת קרבנותיו, על הייחודיות של כל אחד מהרגלים. אחת הדרכים לחדש בקרבנו את תודעת המקדש וחסרונו היא להשוות לקראת כל חג בין תוכני החג כפי שהתבטאו במקדש ובין תכניו כיום, באין מקדש.

בחלק זה של השיעור ברצוננו להביא כמה דוגמות להיות המקדש מקום עבודת הציבור, המייצג את כל ישראל.

## 1. עבודה במשמרות ובמעמדות

שנינו במסכת תענית (פ"ד מ"ב):

אלו הן מעמדות? לפי שנאמר 'צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי' (במדבר כ"ה, ב), וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו?! התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות, על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלם של כהנים של לויים ושל ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות – כהנים ולויים עולים לירושלם, וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית ומתעניין, ומוציאין ספר תורה ביום תעניתם.

ומבאר רש"י (על הבבלי שם כו ע"א):

**על כל משמר** – ארבעה ועשרים משמרות של כהנים היו, ושמואל דוד תיקנום. ועל כל משמר היה מעמד בירושלים, שקבועין ועומדין בעיר ועומדין על קרבן אחיהם. ולבד אלו הדרים בירושלים היו מעמדות בכל עיר, שישראל נחלקו לעשרים וארבעה מעמדות כנגד ארבעה ועשרים משמרות... והיינו דתנן: היה מעמד בירושלים כהנים לויים וישראלים. כהנים ולויים משמר היו עולים בירושלים, כהנים לעבודה ולויים לשיר. ומכל המעמדות היו קבועין בירושלים לעמוד על קרבן אחיהם. והשאר היו מתכנסין לעריהם ומתפללין על קרבן אחיהם שיתקבל ברצון.

פעמיים בשנה היו כל משמר ומעמד מתייצבים בירושלים ל'מילואים' של קודש בני שבוע ימים, ומבצעים את עבודת המקדש כשליחי כל ישראל.

## 2. מחצית השקל

נתינת מחצית השקל על ידי כל אדם מישראל הופכת אותו לשותף ממוני מלא – בעלים – בעבודת המקדש הסדירה. מחצית השקל מימנה את כל עבודות המקדש: קרבנות הציבור, פרה אדומה, שעיר המשתלח ולשון של זהורית (שקלים פ"ד מ"א). הכסף שנותר שימש להוצאות שונות של ירושלים – אמת המים, חומת העיר ומגדלותיה וכל צורכי העיר (שם מ"ב) – ובכך השתתף עם ישראל כולו בחיזוקה ובטיפוחה. עבודת המקדש וייפוי ירושלים וחיזוקה לא היו עניינים של עיריית ירושלים כי אם של כל עם ישראל, שהרגיש בכך את שייכותו וזיקתו לעיר ולמקדש.

כיום נוהגים לאסוף בערב פורים 'זכר למחצית השקל'. מדי שנה בשנה נוספות על במת בית הכנסת עוד ועוד קופות לצדקה, לגמ"ח, לכוללים, לשיבות, להתיישבות ולמפעלים נוספים. נשווה בדמיונו שכל הקופות כולן, ללא יוצא מהכלל, בכל בתי הכנסיות שבכל כפר ועיר, בארץ ומחוצה לה, מגיעות לכתובת אחת: המקדש. מה גדולה הייתה תחושת השייכות והאחדות בעם בהיות הכול שותפים שווים, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל" (שמות ל', טו)!

הפרושים של דור החורבן חשו כי שולחנם הפרטי הנו חלק משולחן גבוה, ועל כן לאחר החורבן לא ניתן לאכול בשר, הקרב על המזבח, ויין, הניסך על גביו. ודוק: גם רבי יהושע – הנטפל לאותם פרושים, מביאם על דרך האבסורד למסקנה ששיטתם אינה מאפשרת חיים ומציע הצעה מעשית יותר של זכר לחורבן (בבבליין בית, בסעודה, בתכשיטי אישה, בחתונה וכו') – עיקר טענתו שאין גוזרים גזרה שכזו על כלל הציבור, אך אין הוא שולל עקרונית את הקשר המהותי שבין הבשר, היין ושאר מאכלי האדם לבין הקרבתם וניסוחם על המזבח!

אנו כשלעצמנו רחוקים מאוד מתחושת הפרושים בדור החורבן, ואף מתקשים להבין את הזיקה הטבעית כל כך, המובנת מאליה, שראו הם בין שולחנם הפרטי לבין המזבח, שולחן גבוה.<sup>4</sup>

על מנת לנסות להבין את משמעות קיומו של המקדש נתייחס לכמה תחומים בחיי המקדש.<sup>5</sup> כפי שיבואר בע"ה בהמשך הסדרה, בעיקרו נועד המקדש לממש שתי מטרות מרכזיות (שלכל אחת מהן ביטויים מעשיים רבים): מקום השראת השכינה ועבודת ה' בביתו. בדברינו כאן נתמקד בחסרון עבודת האדם.

## א. המקדש כמקום עבודת ציבור

המקדש העומד על מכונו – ובפרט הבית הראשון, שבו שרתה שכינה – הנו אחד הגילויים המשמעותיים של מדרגת החיים הישראלית השלמה. מציאות ממלכה ומקדש – מלוכה, כהונה, נבואה וסנהדרין בלשכת הגזית – היא בעצם ההופעה הרוחנית הממלכתית הלאומית המלאה של כנסת ישראל. פעולתם של כוחות אלו יחדיו אפשרה את גילוי מדרגתם העליונה של ישראל ביחסם לקב"ה במקדש.

מהבאת ילדים לעולם. כך למשל כותב ברוך הסורי (חזון ברוך, בתוך: הספרים החיצוניים, מהדורת כהנא, כרך א עמ' שע-שעא) ט', ו-יט:

אשרי האיש אשר לא נולד / או אשר נולד וימות  
ואנחנו החיים, או לנו / הרואים במצוקת ציון  
ואשר קרה לירושלים...

אתם האיכרים, אל תזערו עוד / ואת הארץ, למה תיתני פרי תבואתך  
עצרי בקרבך חיל יבולך.

ואת הגפן, למה תוסיפי לתת יינך / ועוד לא יקריבו ממנו בציון  
וגם ביכורי פירות לא יקריבו עוד...

ואתם החתנים, אל תבואו לחופתכם / והכלות אל תעדינה כלולות  
ואתן הנשים, אל תתפללנה ללדת / כי תשמחנה מהם העקרות  
כי למה תלדנה בעצב / ותקבורנה באנחות  
אחרי אשר האם הזאת שוממה / ובניה בשבי הלכו.

4 הגע בעצמך: היכול מי מאנתו להעיד על עצמו כי בהעירו לילדיו ששולחן דומה למזבח ועל כן אין לשבת עליו, אכן חש הוא באמת כי השולחן הנו כמזבח וכי משולחן גבוה הוא אוכל?!  
ובכל זאת, מקצת זכר לתפיסה זו יש במנהג הספרדים ועדות המזרח להוסיף בסוף "רצה והחליצנו" שבברכת המזון של שבת מילים אלו:

"והגם שאכלנו ושתינו, חורבן ביתך הגדול והקדוש לא שכחנו, אל תשכחנו לנצח ואל תזנחנו לעד, כי א-ל מלך גדול וקדוש אתה". כביכול מעידים אנו כי אכילתנו בשבת אינה מלמדת על שכחת המקדש.

5 אין אנו מתיימרים להקיף ביריעה הקצרה עומדת לרשותנו את התחומים השונים הקשורים בעבודת המקדש, אלא רק להציג כמה דוגמות, בניסיון המחיש את גודל החיסרון.

### 3. מעמד הקהל

### 1. ט"ז בניסן: הנפת העומר ואיסור חדש

בזמן שבית המקדש היה קיים, היה ט"ז בניסן תאריך מכריע לחקלאים ולכל העם בכל הנוגע לצריכה מן התבואה החדשה. הכול ציפו לרגע הנפת העומר בעזרה, וכל ילד הבין באופן הפשוט והטבעי ביותר כי המקדש הוא מקור הברכה, ועד שלא יינתן האות במקדש – אי אפשר לאכול מן התבואה החדשה.

איסור חדש נוהג גם כיום, ואסור לאכול מן התבואה החדשה קודם י"ז בניסן. ובכל זאת, דומה שמקומו של יום ט"ז בניסן בתודעה הציבורית במה שנוגע לשימוש בתבואה החדשה קטן במידה רבה, ומשמעותו העכשווית העיקרית של יום זה היא התחלת ספירת העומר בלילו.

### 2. הראשית – לה'

וְזֶה יְהִי מִשְׁפָּט הַפְּהַנִּים... רִאשִׁית דְּגַנְךָ תִּירֹשֶׁךָ  
וְיִצְהַרְךָ... תִּתֵּן לוֹ. כִּי בּוֹ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׂבִיטֶיךָ  
(דברים י"ח, ג-ה) לְעֵמֶד לְשִׁרְתָּ בָּשֵׂם ה'

אמנם גם כיום אנו מפרשים תרומות ומעשרות. אך האם יכול מישהו לומר כי בגניזת החלק המופרש נותן הוא את ראשית תבואתו לקב"ה?! קשה מאוד לראות בפעולה זו זכר לנתניה לכוהן וללוי, בני השבט שה' הוא נחלתו.

### 3. העומר, שתי הלחם וניסוך המים

שלושת הרגלים הנם ימי דין, שבכל אחד מהם יש זיקה ליבולה של ארץ ישראל – תחילה בקציר, ובהמשך באסיף. וכך פירשו חז"ל את מצוות הרגלים:

תניא, אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא: מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקב"ה: הביאו לפני עומר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג [=סוכות, י"ל]? אמר הקב"ה: נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה (ראש השנה טז ע"א).

בהביאנו את תבואתנו, פירותינו ומימינו למקדש אנו מבטאים באופן עמוק את ההכרה כי ה' הוא מקור כל ברכתנו הגשמית, ובכך נותנים הודאה כפולה, על שתי משמעויותיה של המילה: הודאה על הטוב – על שפע הברכה הניתנת לנו בכל רגל; והודאה על האמת – כי ה' הוא מקור הטוב.

בפרקי המקדש אומר דוד המלך "כִּי מִמֶּךָ הִפֵּל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ" (דה"א כ"ט, יד): הכול מאת ה', ואנו מביאים לו משלו. מימרה זו מבטאת בזעיר אנפין את כל מהותו של המקדש: מקום מרכזי בו מביעים בני ישראל בדרכים שונות (הבאת תבואה ופירות, קרבנות, תפילה והשתחויה, רגלים ומשפט) את העובדה כי הקב"ה הוא מקור הכול, ואנו מביאים לו ממה שהוא מעניק לנו. בכך אנו מרגישים ומבטאים את אדנותו ומלכותו עלינו ועל העולם כולו. ה' מעניק לנו את כל הברכה הגשמית – ואנו

אחת לשבע שנים, במוצאי שנת השמיטה, מתכנס בהר הבית העם כולו – אנשים, נשים וטף – לשמוע את המלך קורא בתורה (דברים ל"א, יג). לאחר שנה של שביתה מעבודת האדמה ולימוד תורה, מהווה מעמד זה מעין חידוש של מעמד הר סיני בהר הבית,<sup>6</sup> וכדברי הרמב"ם: "וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני" (רמב"ם הלכות חגיגה פ"ג ה"ו).

מעמד הקהל הוא שיאם של המעמדות הציבוריים הרבים המתקיימים דרך קבע במקדש, שלא הארכנו בפירוטם כאן, ובראשם העלייה לרגל שלוש פעמים בשנה – בחג המצות, בחג השבועות ובחג הסוכות – אשר איחדה בפועל את העם כולו סביב א-לוהיו במקום השראת שכינתו בעולם. בין מעמדי העלייה לרגל בולט באופן מיוחד מעמד הקרבת הפסח, המחבר כל יחיד מישראל עם העם כולו, ואת העם כולו – עם הקב"ה.

בשלושת הרגלים המו המקדש, הר הבית וכל סביבותיהם יהודים מכל העולם, שהתכנסו לראות וליראות את פני ה'. ולא במקרה מתייחסת דרשת רבי יהושע בן לוי "ירושלם הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו" (תהילים קכ"ב, ג) – עיר שהיא עושה כל ישראל חברים" (ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו)<sup>7</sup> לזמן הרגל דווקא.

### סיכום

עמדנו כאן בקיצור רב על הממד הציבורי המתבטא בהיבטים שונים של עבודת המקדש וסדריו: המעמדות הציבוריים הגדולים; השותפות הממונית המלאה של כל אחד ואחד מישראל בעבודת המקדש באמצעות מחצית השקל; וייצוג העם כולו בעבודה זו על ידי המשמרות והמעמדות.

בעבודת ה' שלנו כיום אין דבר מכל אלו: אין שום משימה כלל-ישראלית המבוססת על השתתפות ממונית שווה של כל אדם מישראל; אין שום עבודה שבה מיוצג עם ישראל כולו; ואין מעמדות ציבוריים שבהם נוכח ושותף כל העם.<sup>8</sup>

### ב. מצוות התלויות בארץ

שגורה בפינו תפילת מוספי הרגלים: "...ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו". לא רק בגלות מן הארץ נענשנו, אלא גם בריחוק מן האדמה, הנובע מן המעבר לחיים עירוניים, ומקשה עלינו להבין את המשמעות העמוקה של ביטוי זיקתנו לקב"ה על ידי הבאת פירות למקדש.<sup>9</sup> נביא כאן כמה דוגמות הממחישות את משמעותה של זיקה זו.

6 וזאת כהמשך לתפיסה שהמקדש הוא המשך ישיר של מעמד הר סיני, כמבואר ברמב"ן שמות כ"ה, א. נתייחס לכך בע"ה בשיעור הבא.

7 ובמקבילה בירושלמי בבא קמא פ"ז ה"ז: "עיר שמחברת ישראל זה לזה".

8 במוצאי סוכות ה'תשמ"ח נערך זכר למעמד הקהל למרגלות בית מקדשנו. המעמד המרגש התקיים ברוב עם, אך מובן שלא השתתפו בו כל ישראל.

9 לתופעה זו משמעות רוחנית גדולה גם בלא קשר למקדש, ואכמ"ל.

כיצד זה שקולה הבאת ביכורים פעם או פעמיים בשנה כנגד שלוש תפילות בכל יום! השיב על כך הרב כי הדבר קשור לקרבה היתרה שלה זוכה האדם מישראל במעמד הבאת הביכורים. אין עוד מעמד דומה למעמד זה, שבו זוכה גם מי שאינו כוהן להתקרב ולהרגיש ממש את העמידה לפני ה': להגיע קרוב כל כך למזבח, לעמוד לפני ה' בקרבה יתרה ולהשתחוות. עמידה קרובה זו היא גם מהותה של התפילה, ולכן, על פי המדרש, נתקנו התפילות כתחליף לביכורים.

קשה לנו לדמיין לעצמנו כיום את משמעות הבאת הביכורים. ראשית, מפני ש"נותרה לנו מעל אדמתנו", וזיקתנו הפשוטה אל האדמה נשתנתה. ושנית, מפני שעבודת ה' שלנו מכילה מחשבה, רצון, דיבורים ומעשים בקיום מצוות שונות, אך אין אנו מביאים כיום פיזית פירות גשמיים 'משלנו' לקב"ה.<sup>13</sup>

הבאת הפרי מהבית לעזרה ממחישה את אהבתנו לקב"ה ואת הכרת הטוב על כל חסדיו מחד, ומאידיך – את הכרתנו באדנותו עלינו, על ארצנו ועל הברכה ביבולנו.<sup>14</sup>

### סיכום

המשמעות הכוללת של המצוות התלויות בארץ המתקיימות במקדש היא המפגש הבלתי-אמצעי הקבוע שבין האדם לקב"ה סביב היבול שבשדותיו ובפרדסיו. זהו מפגש חי ומתמיד של גופני ורוחני, ארץ ושמים, וכך, בהבאת התוצרת החקלאית למקדש, מתעלה המציאות הגשמית אל מעלתה הרוחנית הגבוהה ביותר.

\*\*\*\*\*  
 • כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציזן ולרב יצחק לוי, תשס"ז  
 • עורך: בעז קלוש  
 • \*\*\*\*\*  
 • בית המדרש הווירטואלי שלידי ישיבת הר עציזן  
 • האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>  
 • האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>  
 • משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5  
 • דוא"ל: [office@etzion.org.il](mailto:office@etzion.org.il)  
 • \*\*\*\*\*

מביאים למקדש חלק קטן ממה שהעניק לנו, כדי להכיר תודה ולבקש ממנו שימשיך להעניק לנו כל טוב גם בהמשך.

העומר מתיר את התבואה החדשה במדינה, ושתי הלחם – במקדש; בכך מביעים שני קרבנות אלו את תודת האומה על ברכת הארץ, ומעמיקים את הזיקה היסודית בין מדינה ומקדש.<sup>10</sup> ובסוכות מביא עם ישראל למקדש את טיפות המים האחרונות, על מנת לבקש מהקב"ה לתת גשמי ברכה בשנה החדשה.

הבאת התבואה והפרי למקדש קשורה גם בכך שבריאית העולם החלה מאבן השתייה אשר בקודש הקדשים: אל המקום בו נברא העולם, ואשר בו נתגלה לראשונה הקשר בין הבורא לבריאה, אנו מצטווים להביא את התבואה, הפירות והמים, על מנת להדגיש כי כל הברכה באה מאת ה', מקור הכול.

### 4. ביכורים

בהמשך לקרבן התודה של כלל האומה מביאים היחידים את ביכוריהם משבועות ועד סוכות<sup>11</sup> ומכירים תודה לקב"ה לא רק על היבול שאנו מקבלים מדי שנה אלא גם על עצם ביאתנו לארץ ושיבתנו בה, שהם חסדים המתחדשים מדי שנה בשנה.

העלאת הביכורים מתוארת בהרחבה בפרק ג של משנת ביכורים. ההעלאה נעשתה בשיירות, שהיו לנות בלילות ברחובה של עיר וצועדות ביום בתהלוכה ססגונית. בהתקרב השיירה לשערי ירושלים קיבלו את פניה אנשי העיר וליווה עד הכניסה אליה. הייתה זו התכנסות ציבורית משמעותית ביותר שהתרחשה במהלך כל חודשי הקיץ בכל דרכי הארץ, ובפרט בירושלים, שהייתה מחברת את הארץ כולה אל המוקד העליון – בית המקדש, מקום נוכחות ה' בעולם.

טקס ההבאה לעזרה – הבאת הביכורים בכלי מעוטר, קריאת מקרא הביכורים, הנחתם למרגלות המזבח, הנפתם וההשתחויה לפני ה' – אינו אלא שיאה של העלאת הביכורים, אשר החלה בהפרשת הפרי וייעודו לביכורים, המשיכה בעלייה חגיגית והמונית בשיירות דרך הערים השונות, והסתיימה בקבלת הפנים בירושלים ובהולכת הביכורים בשיירה ובנגינה עד העזרה עצמה.

בספרו נר למאור<sup>12</sup> מביא הרב נריה זצ"ל את דברי תנחומא לפרשת כי-תבוא (א):

צפה משה עליו השלום ברוח הקודש שבית המקדש עתיד ליחרב והבכורים עתידים להיפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום.

10 את הדברים ביאר בהרחבה הרב קוק במאמרו "החדש במדינה ובמקדש" (בתוך: מאמרי הרא"ה עמ' 181-182), בו הוא מדגיש כי "אין מקדש בלא מדינה ואין מדינה בלא מקדש". ועיין עוד במאמרו של הרב שלמה פייש, בית ישי – דרשות חלק א, דרשה לשבת הגדול א, עמ' 7 ואילך.

11 באשר לאסיף השמן, הנמשך עד חנוכה, נחלקו התנאים אם מסוכות ועד חנוכה מביאים ביכורים וקוראים מקרא ביכורים, או שמא מביאים מבלי לקרוא. להרחבה עיין ביכורים פ"א מ"ו.

12 הרב מ"צ נריה זצ"ל, נר למאור על חמישה חומשי תורה, עורך: הרב נחום נריה, מרכז שפירא ה'תשס"א, עמ' 460-459.

13 גם בהבאת קרבנות למקדש יש צד של נתינה לקב"ה מן הקרוב והיקר לאדם, בייחוד בקרבנות שאינם באים על חטא כי אם בנדב או נדבה.

14 ישנן מצוות נוספות התלויות בארץ וקשורות לענייננו, כמו ביעור מעשרות ויודי מעשרות, שלא פורטו כאן.